Қазақстан Республикасының Оқу-ағарту министрлігі
Балаларды ерте дамыту институты

«БАЛАНЫҢ МЕКТЕПКЕ ДАЙЫНДЫҒЫ» АТА-АНАЛАРҒА АРНАЛҒАН ҰСЫНЫМДАР

РЕКОМЕНДАЦИИ ДЛЯ РОДИТЕЛЕЙ «ГОТОВНОСТЬ РЕБЕНКА К ШКОЛЕ»

Астана 2023

Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі
Балаларды ерте дамыту институты базасында әзірленген

«Баланың мектепке дайындығы» ата-аналарға арналған ұсынымдар: Ұсынымдар. – Астана, 2023. – 25 бет.

Пікір жазғандар:
С.Н. Жиенбаева п.ғ.д., профессор;
А.Е. Бекишева меңгеруші;
А.У.Сулейменова әдіскер.

Мектепке дейінгі ұйым жағдайында баланың мектепке дайындығы бойынша ата-аналарға арналған ұсынымдар қарастырылған.

Ұсынымдар балалардың ата-аналары мен мектепке дейінгі ұйым педагогтеріне арналған.

Ұсынымдар Балаларды ерте дамыту институтының Ғылыми-әдістемелік кеңесінде қаралып, 2023 жылғы 27 маусымдағы №5 хаттамалық шешіміне сәйкес ұсынылған.

Балаларды ерте дамыту институты, 2023 жыл

ТҮСІНДІРМЕ ЖАЗБА

Қазіргі уақытта баланы мектепке дайындығы туралы зерттеулер жүргізіліп, осы процестің маңыздылығы туралы түсінігіміз кеңейген.

Көптеген факторлар, соның ішінде баланың жеке ерекшеліктері, оның қоршаған ортасы, ата-аналармен және басқа балалармен қарым-қатынасы мектепке дайындық деңгейіне әсер етеді.

Баланың мектепке дайындығы педагогтердің, психологтердің және ата-аналардың назарын аударатын маңызды мәселе. Мектеп өмірінің басталуы баланың дамуындағы маңызды кезең, бұл оның одан әрі оқу үлгерімі мен әлеуметтік бейімделуіне ықпал етеді.

Мектепке дейінгі ұйым жағдайында «Баланың мектепке дайындығы» ата-аналарға арналған ұсынымдар әзірлеу өзектілігі баланың мектепке дайындығының көптеген аспектілеріне, соның ішінде физикалық, эмоционалдық, әлеуметтік және когнитивті дайындыққа байланысты. Моториканы дамыту, дербестік, әлеуметтік дағдылар, зейін қою және жанжалдарды шешу сияқты маңызды факторларды да қарастыру қажет.

Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандартында келесідей терминдер мен анықталар: *«...... 4) баланы толыққанды дамыту* - қимыл белсенділігіне жағдай жасау, пайдалы және құнарлы тамақтандыру, жағымды қарым-қатынас орнату және дамытушы ортаны ұйымдастыру арқылы қамтамасыз етілетін баланың физикалық, психологиялық, әлеуметтік, эмоционалдық денсаулығы мен қауіпсіздігі; *5) оқу бағдарламасы* – меңгерілуі тиіс білім, біліктердің, дағдылар мен құзіреттіліктердің мазмұны мен көлемін айқындайтын бағдарлама » қолданылады [1, 2].

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің міндетін атқарушының 2016 жылғы 12 тамыздағы № 499 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасының мазмұнын іске асыру үшін [3] ҚР БҒМ 2012 жылғы 20 желтоқсандағы № 557 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу жоспарларында « ... ұйымдастырылған іс-әрекет - күні бойы педагогтің ойын түріндегі түрлі балалар әрекеті (ойын, қимыл, танымдық, шығармашылық, зерттеу, еңбек, дербес) арқылы ұйымдастыратын кіріктірілген сабағы»-деп нұсқау берілген [2,4].

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасының білім беру жүйесінде мектепке дейінгі білім беру саласына мемлекет пен қоғамның ерекше назар аудару қажеттілігі байқалады. Мектепке дейінгі білім беру сапасы арқылы Қазақстанның білім беру жүйесінің келесі деңгейлерінің сапасы айқындалады.

Ұсынымдар баланың мектепке дайындығын және жаңа оқу ортасына табысты бейімделуін қамтамасыз етуге, тәрбиешілерге, психологтер, ата-аналар және басқа да мүдделі тұлғаларға арналған.

КІРІСПЕ

Бөбек жасынан бастап балалар тез қарқында дамиды. Бала өз жолын білім әлемінен, мектепке баруға дайын болатын сәттен бастайды.

Мектепке дайындық – бұл білім мен дағды мәселесі ғана емес, сонымен қатар баланың физикалық, эмоционалдық және әлеуметтік дайындығы болып табылады. Ата-аналар бұл процесте маңызды рөл атқарады және ата-аналарға баланы мектеп өміріне дайындауға көмектесетін бірқатар ұсыныстар беріледі.

Әлеуметтік дағдылар және дербестікті дамыту, эмоционалды әл-ауқат пен белсенді өмір салтын қолдау ұсынымдары баланың мектепке дайындығы үшін қолайлы жағдай жасауға көмектеседі.Сонымен қатар баланың қызығушылықтарын қолдау, дағдыларын дамыту және жаңа оқу ортасында табысты бейімделуді қамтамасыз ету маңызды.

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің міндетін атқарушының 2016 жылғы 12 тамыздағы № 499 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасының мақсаты «әр баланың қызығушылықтарын, ерекшеліктері мен қажеттіліктерін ескере отырып, жалпы адами және ұлттық құндылықтар негізінде оларды толыққанды дамыту мен әлеуетін ашу» - деп атап көрсетілген [3, 2].

Сонымен қатар бағдарламада нақты міндеттер: «мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеу мен оқыту үшін жайлы және қауіпсіз білім беру жағдайларын жасау, баланың даралығы мен субъективтілігін қолдауға бағытталған дамытушы заттық-кеңістіктік ортаны, оның ішінде арнайы ортаны құру, олардың жас ерекшеліктеріне сәйкес біліктері мен дағдыларын қалыптастыру, балаларды дамыту мен тәрбиелеу үшін отбасы мен мектепке дейінгі ұйымның күш-жігерін біріктіру, баланың мектепте оқуға физикалық, психологиялық, эмоционалдық, әлеуметтік дайындығы үшін тең бастапқы мүмкіндіктерді беру» -деп жазылған [3, 3].

Мақсаты: мектепке бару кезінде мектеп жасына дейінгі балалардың ата-аналарына әдістемелік көмек көрсету.

Міндеттері: баланың мектепке дайындығына әсер ететін факторларды айқындау және баланы мектепке табысты дайындау үшін практикалық ұсынымдар қалыптастыру.

Баланың мектепке оқуға дайындығы физикалық, психологиялық, әлеуметтік және эмоционалды-зияткерлік дамуымен айқындалады [4], осы факторлар балаға мектептің білім беру бағдарламасын денсаулыққа әсер етпей, табысты меңгеруге көмектеседі.

Ата-аналар бұл процестің белсенді қатысушылары бола отырып, қолайлы білім беру ортасын құра алады және оқудың алғашқы маңызды кезеңінде балаға барынша қолдау көрсете алады. Мектепке бару – баланың өміріндегі маңызды оқиғалардың бірі. Мектепке барғанда баланың өмірінде көптеген өзгерістер: жаңа таныстар, жаңа қарым-қатынастар, жаңа міндеттер пайда болады [5]. Сондықтан да мектепке бару кезеңіне бала жеткілікті түрде дайындалуы тиіс.

БАЛАНЫҢ МЕКТЕПКЕ ДАЙЫНДЫҒЫНА ӘСЕР ЕТЕТІН ФАКТОРЛАР

Мектепке дайындық – бұл көп түрлі процесс. Баланы мектепке даярлау кіші мектеп жасынан басталу қажет. Баланы мектепке даярлау ұйымдастырылған іс-әрекет процесінде ғана емес, сонымен қатар өз бетінше әрекетте: ойындарда, еңбек әрекетінде, ересектермен және құрдастарымен қарым-қатынаста жүзеге асуы тиіс. «Баланың мектепке дайындығы» түсінігін *педагогикалық және психологиялық* ұғымдардан бөлек, болашақ бірінші сынып оқушысының өмірі мен әрекетінің барлық салаларын қамтитын кешенді және жан-жақты ұғым ретінде қарастыру қажет.

Педагогикалық дайындық, әдетте, оқу, санау және жазу қабілетін білдіреді. Бірақ, осы дағдылардың болуы баланың табысты оқуының кепілі емес. Мектепке баруға *психологиялық дайындық* келесі компоненттерді: физиологиялық дайындығы, танымдық (зияткерлік) дайындығы, эмоционалды-еркімен дайын болуы, әлеуметтік дайындық және мотивациялық дайындықты қамтиды. Мінез-құлық ережелері мен адамгершілік нормаларын және жүйелі оқытудың мақсаттары мен тәсілдерін меңгеруге ашық және дайын болуы мектепке дейінгі жастағы баланың психологиялық дамуының маңызды ерекшелігі болып табылады [5].

Баланың мектепке дайындығы оның психологиялық, эмоционалдық және әлеуметтік дамуына әсер ететін көптеген факторларға байланысты [4].

Баланың мектепке дайындығына әсер ететін *негізгі факторлар:*

дене бітімінің дамуы;

когнитивті даму;

әлеуметтік-эмоционалды даму;

дербестік;

ата-аналардың қолдауы;

мектепке дейінгі білім беру сапасы;

баланың жеке ерекшеліктері [6].

Осы факторларды түсіну және ескеру ата-аналар мен педагогтерге баланы мектепке тиімді дайындауға мүмкіндік береді (1-кесте).

\+ *1-кесте – Баланың мектепке дайындығына әсер ететін фактолар*

№	*Факторлар*	*Сипаттама*
1	Дене бітімінің дамуы	– ұсақ және ірі моториканы дамыту; – қимылдарды үйлестіру; – баланың дені сау болуы;

		– мектеп ортасының физикалық талаптарын жеңе білу (ұзақ отыру, жүгіру, секіру және кішігірім әрекеттерді орындау).
2	Когнитивті даму	– когнитивті дағдыларды дамыту (зейін, есте сақтау, ойлау, тіл дағдылары және математика алды дағдылары); – жинақталу, нұсқауларды түсіну, мәселелерді шешу және оқу процесіне қажетті негізгі білім мен дағдыларға ие болу мүмкіндігі. –
3	Әлеуметтік-эмоционалды даму	– басқа балалармен және ересектермен қарым қатынас жасау қабілеті; – өз эмоцияларыңды басқару; – жанжалдарды шешу; – өзгерістер мен стресстік жағдайларды жеңу; – жаңа әлеуметтік ортаға бейімделу қабілеті; – басқаларға назар аудару және ынтымақтастық орнатуға эмоционалды дайындық.
4	Дербестік	– негізгі өзіне-өзі қызмет көрсету дағдыларын (киіну, шешіну, дәретхананы пайдалану және гигиенаны сақтау) орындау мүмкіндігі; – күнделікті міндеттердегі дербес болу мүмкіндігі.
5	Ата-аналардың қолдауы	– үйдегі қолайлы білім беру ортасы; – баланың оқуға деген қызығушылығын қолдау және ынталандыру; – баламен бірге үнемі оқу; – тұрақты ойындар; – мұражайлар мен кітапханаларға бару; – оқу тақырыптарын талқылау; – академиялық дамуды қолдау.
6	Мектепке дейінгі білім беру сапасы	– баланың мектепке дейінгі бағдарламаға қатысуы; – баланың мектепалды даярлыққа қатысуы.
7	Баланың жеке ерекшелігі	– баланың өзіндік ерекшелігін және оның әртүрлі қарқынмен және бағыттарда дамуын ескеру; – баланы мектепке табысты бейімделуі үшін қажетті қолдау мен ресурстармен қамтамасыз ету.

Мектепке дайындық әртүрлі компоненттерді (физиологиялық, танымдық, эмоционалды-ерікті, әлеуметтік, мотивациялық) және олармен тығыз байланысты белгілі бір факторларды қамтиды, осындай компоненттердің болуы баланың мектепке дайын екендігін көрсетеді.

БАЛАНЫ МЕКТЕПКЕ ДАЙЫНДАУ БОЙЫНША АТА-АНАЛАРҒА ҰСЫНЫМДАР

Баланы мектепке дайындау міндеттерін табысты шешу отбасы мен педагогтердің өзара әрекеті жағдайында ғана мүмкін болады. Қазіргі уақытта отбасы мен мектептің өзара ынтымақтастығы өзекті және сұранысқа ие.

Ата-аналардың педагогтермен ынтымақтастығы және ата-аналардың мектепті білуге көмектесетін бағдарлау бағдарламаларына қатысуы өзекті және тиімді. Баланы мектепке табысты дайындау бойынша ата-аналарға арналған ұсынымдар 2-кестеде келтірілген.

2 –кесте – Баланы мектепке дайындау бойынша ата-аналарға арналған жадынама

№	*Ұсынымдар*	*Сипаттама*	*Маңызы*
1	Сөйлеу және тіл дағдыларын дамытуға ықпал ету	***Балаға кітап оқып беру.*** ***Әңгімелер айту.*** ***Айналада не болып жатқанын талқылау.*** ***Баланы сөйлеуге және сұрақтар қоюға шақыру.***	Тілдік дағдыларды дамыту нұсқауларды түсінуде және педагогтермен және құрдастарымен қарым-қатынаста маңызды рөл атқарады.
2	Дербестік дағдыларын дамыту	***Баланы киінуге / шешінуге үйрету.*** ***Кестені ұстануға үйрету.*** ***Гигиенаны сақтауға үйрету.***	Бұл дағдылар оған мектеп ортасында дербес болуға көмектеседі.
3	Ойын әрекеттерін ынталандыру	***Балаға еркін ойнауға уақыт беруді қамтамасыз ету.*** ***Басқа балалармен ойнауға мүмкіндік беру.***	Қиялды, креативтілікті, логикалық ойлауды және моториканы дамытатын ойындар баланың когнитивті және физикалық дағдыларын дамытуға ықпал етеді.
4	Күн тәртібін құру	***Ұйықтау, тамақтану, ойнау және оқу уақытын қамтитын кесте жасау.***	Күн тәртібі балаға уақытты бағдарлауға көмектеседі және оның ұйымдастырушылық дағдыларын дамытады.
5	Әлеуметтік дағдыларды дамыту	***Баланы басқа балалармен және ересектермен қарым-қатынас жасауға ықпал ету.*** ***Баланың басқа балалармен қарым-қатынас жасауы үшін басқа балалар топтарына (келісім бойынша) баруды***	Бала бөлісуді, басқаларды тыңдауды, жанжалдарды шешуді және ынтымақтастықты үйренуі керек.

		ұйымдастыру.	
6	Баланың қызығушылығын қолдау	***Балаға кітаптарға, ойыншықтарға, шығармашылыққа арналған материалдарға қол жетімділікке мүмкіндік беру.***	Баланы не қызықтыратынына назар аудару және жаңа нәрселерді зерттеуге және білуге деген қызығушылықты ынталандыру
7	Педагогтермен ынтымақтастық орнату	***Мұғалімдермен байланыс орнату*** ***Мектептің басқа да қызметкерлерімен байланыс орнату***	Бағдарламалық оқу туралы және баланың мектепке дайындығы туралы толық ақпарат сіздің балаңыздан не күтілетінін жақсы түсінуге көмектеседі.
8	Назар аудару және зейін қою дағдыларын үйрену	***Баланың бір тапсырмаға немесе ойынға алаңдамай жұмсай алатын уақытын біртіндеп арттыру.***	Бұл оқу ортасында пайдалы болатын тапсырмаларға назар аудару және нұсқауларды орындау қабілетін дамытуға көмектеседі.
9	Мектеппен байланысты орындарға бару	***Мектепке барудан бұрын мектппен танысу.*** ***Кітапханаға, мұражайларға және басқа да білім беру ұйымдарына бару.***	Бұл жаңа ортаға үйренуге және мектептің ол оқитын және өсетін орын екенін түсінуге көмектеседі
10	Қолдау көрсету және эмоционалды түрде қол жетімді болу.	***Баланың сезімдерін, қуаныштарын, қорқыныштарын талқылауға ашық болу.*** ***Қолдау көрсету*** ***Бастамаларды көтермелеу.***	Ата-аналардың қолдауы мен назары баланың мектепке табысты бейімделуінің негізгі факторлары болып табылады.
11	Ойын мен демалыс туралы	***Қызығушылығына, физикалық белсенділікке және демалуға***	Балаға ойнау, демалу үшін релаксация қажет ол

	ұмытпау	***уақыт бөлу.***	эмоционалды және физикалық әл-ауқатты сақтайды.
12	Әрбір бала бірегей	***Баланың қажеттіліктерін ескеру.*** ***Оны басқа балалармен салыстырмау.***	Әр бала өз қарқынымен дамиды.

Болашақ бірінші сынып оқушысының ата-аналарының мотивациясын диагностикалау үшін 3-кестеде көрсетілген А.Л. Венгердің [7] классикалық әдістерін қолдана алады.

3-кесте – мектепке дайындықты диагностикалау бойынша А.Л.Венгр әдістемесі [7].

1 Әдіс			*2 Әдіс*		
Сипаттама	*Тест сұрақтары*	*Бағалау*	*Сипаттама*	*Тест сұрақтары*	*Бағалау*
Бұл әдіс бойынша бала барлық сұрақтарға дұрыс жауап берген жағдайда мектепке толығымен психологиялық дайын болып саналады, яғни нәтижесінде 10 балл жинайды. Балаға қосымша сұрақтар қоюға болады, бірақ жауаптарын айтуға болмайды.	1. Сенің атың кім? 2. Сенің ата-анаңның аты кім ? 3. Жасың нешеде? 4. Сен тұратын қала қалай аталады? 5. Сен тұратын көше қалай аталады? 6. Үйіңнің нөмірін және пәтер нөміріңді ата? 7. Сен қандай жануарларды білесің? Жабайы және үй жануарларын ата. 8.Ағаштардағы жапырақтар	Әрбір дұрыс жауап үшін бала 1 балл алады. Ең көп балл саны – 10. Әр жауап үшін балаға 30 секунд беріледі. Жауаптың болмауы қате ретінде қарастырылады және бұл жағдайда бала 0 балл алады.	Баланың мектепте оқуға дайындығы немесе дайын еместігі осы әдіс бойынша анықталады Егер мектеп жасына дейінгі бала басқа адамдармен қарым – қатынас жасай алса, егер оның танымдық процестері қалыптасқан болса, онда ол мектепке толығымен дайын деген қорытынды жасауға болмайды. Егер балада оқуға деген	1. Сенің мектепке барғың келе ме? 2.Неліктен мектепте оқу керек? 3. Мектепте әдетте не істейді? 4.Сабақтар дегеніміз не? 5.Сабақта не істейді? 6.Сабақта өзін қалай ұстау керек? 7. Үй тапсырмасы дегеніміз не? 8. Неліктен оны орындау	Егер ол берілген сұрақтың мағынасына дәл және толық сәйкес келсе, жауап дұрыс деп саналады. Қосымша сұрақтар қоюға болады. Баланың сұрақты дұрыс түсінетініне көз жеткізу керек. Егер бала қойылған сұрақтардың көпшілігіне жауап берсе, бала мектепте

	жылдың қай мезгілінде пайда болады? Олар жылдың қай мезгілінде түседі? 9. Сен оянып, түскі ас ішіп, ұйықтауға дайындалып жатқан күннің уақыты қалай аталады? 10. Сен қандай ас құралдарын қолданасын? Сен қандай киім киесің ?		ұмтылыс болмаса, оны, әрине, мектепке қабылдауға болады, бірақ ата-аналар оқуға деген қызығушылықтың алғашқы айларда пайда болуы үшін күш салуы керек.	керек? 9. Мектептен үйге келгенде немен айналысасың? 10. Сен мектепте оқуды бастағанда, сенің өміріңде қандай жаңалық пайда болады?	оқуға дайын болып саналады

Осылайша, ата-аналар мен педагогтердің негізгі күш-жігері балалардың мектепте оқуға деген ынтасын қалыптастыруға, өз бетінше де, басқалармен де әрекет ете білуге, білуге құмарлық пен шығармашылық белсенділікті дамытуға бағытталуы керек.

ҚОРЫТЫНДЫ

Қазіргі уақытта еліміздегі білім беруді дамытудың заманауи үрдістерінің бірі барлық балаларды мектепалды біліммен қамту міндетін іске асыру болып табылады.

Мектепалды даярлық мектепке дейінгі білім берудің бастауыш мектеппен сабақтастығы мен үздіксіздігін қамтамасыз ететін білім беру жүйесінің бастапқы сатысы және балалардың сапалы білім алуға қол жеткізуін қамтамасыз етеді. Сонымен қатар барлық балаларға тең мүмкіндіктер беруге бағытталған.

Баланы мектепке дайындауда дұрыс қалыптасқан мотивация, баланың денсаулығы; мектеп ортасының физикалық талаптарын жеңе білу (ұзақ отыру, жүгіру, секіру және кішігірім әрекеттерді орындау); когнитивті дағдыларды дамыту (зейін, есте сақтау, ойлау, тілдік дағдылар және математика алды дағдылары); назар аудару, нұсқауларды түсіну, мәселелерді шешу және оқу процесіне қажетті негізгі білім мен дағдыларды меңгеру; жаңа әлеуметтік ортаға бейімделу қабілеті; басқалармен бірге қызығушылығын бөлісу және ынтымақтастыққа эмоционалды дайын болу; баланың оқуға деген қызығушылығын қолдау және ынталандыру; балаға мектепке табысты бейімделуі үшін қажетті қолдау мен ресурстармен қамтамасыз ету маңызды рөл атқарады.

Мектепке дейінгі ұйым жағдайында «Баланың мектепке дайындығы» ата-аналарға арналған ұсынымдар әзірлеу өзектілігі баланың мектепке дайындығының көптеген аспектілеріне, соның ішінде физикалық, эмоционалдық, әлеуметтік және когнитивті дайындыққа байланысты. Сонымен қатар моториканы дамыту, дербестік, әлеуметтік дағдылар, зейін қою және жанжалдарды шешу сияқты маңызды факторларда ықпал етеді.

Осы Ұсынымдар шеңберінде мектеп жасына дейінгі балалардың ата-аналарына мектепке бару кезінде әдістемелік көмек көрсету бойынша баланың мектепке дайындығына әсер ететін факторлар айқындалды және баланы мектепке тиімді дайындау үшін практикалық ұсынымдар қалыптасты.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты: ҚР ОАМ 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығы – https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200029031

2. «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 20 желтоқсандағы № 557 бұйрығы – https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1200008275

3. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы: ҚР БҒМ 2016 жылғы 12 тамыздағы № 449 бұйрығы. – https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1600014235#z4

4. Жиенбаева С.Н., Исаева Ж.К., Адамова М.Е. Социально-эмоциональное дошкольное воспитание и интеллектуальное развитие ребенка // Обществознание и социальная психология. – 2023. – № 5 (49). – С. 806-810. – https://drive.google.com/file/d/1q4P6Kmg9Opx_xtCfjZ97lQ79A_rZ40nR/view?usp=share_link

5. Балалардың мектепке дайындық деңгейін анықтау бойынша әдістемелік ұсынымдар. Нұр-Сұлтан: «Мектепке дейінгі балалық шақ» РО, 2020. – 50 б.

6. Blair C., Raver C.C. School Readiness and Self-Regulation: A Developmental Psychobiological Approach // Annual Review of Psychology. – 2015. – V. 66/ – P. 711-731. – https://www.researchgate.net/publication/264987115_School_Readiness_and_Self-Regulation_A_Developmental_Psychobiological_Approach

7. Венгер Л.А. Физиологическая готовность к школе. – 2016. – https://dogmon.org/l-a-venger-fiziologicheskaya-gotovnoste-k-shkole.html

МАЗМҰНЫ

1.	Түсіндірме жазба	3
2.	Кіріспе	4
3	Баланың мектепке дайындығына әсер ететін факторлар	5
4	Баланы мектепке дайындау бойынша ата-аналарға ұсынымдар	7
5	Қорытынды	11
6	Пайдаланылған әдебиеттер тізімі	12

Разработаны на базе Института раннего развития детей
Министерства просвещения Республики Казахстан

Рекомендации для родителей «Готовность ребенка к школе»: Рекомендации. – Астана, 2023. – 25 стр.

Рецензенты:
Жиенбаева С.Н. д.п.н., профессор;
Бекишева А.Е. заведующая;
Сулейменова А.У. методист.

В Рекомендациях рассматриваются рекомендации для родителей по подготовке ребенка к школе в условиях дошкольных организаций.

Данные Рекомендации рекомендованы родителям детей и работникам дошкольных организаций.

Рекомендации рассмотрены и рекомендованы Научно-методическим советом Института раннего развития детей МОН РК (протокол № 5 от 27 июня 2023 года).

Институт раннего развития детей, 2023 год

ПОЯСНИТЕЛЬНАЯ ЗАПИСКА

В настоящее время исследования о готовности ребенка к школе активно развиваются, углубляя наше понимание этого важного процесса. Множество факторов, включая индивидуальные особенности ребенка, его окружение, взаимодействие с родителями и другими детьми, оказывают влияние на степень готовности к школьному обучению. Готовность ребенка к школе является важным вопросом, привлекающим внимание педагогов, психологов и родителей. Начало школьной жизни представляет собой важный этап в развитии ребенка, который влияет на его дальнейшую учебную успеваемость и социальную адаптацию.

Актуальность создания Рекомендаций для родителей «Готовность ребенка к школе» в условиях дошкольных организаций обусловлена наличием множества аспектов готовности ребенка к школе, включая физическую, эмоциональную, социальную и когнитивную подготовку. Необходимо обратить внимание и на рассмотрение таких важных факторов, как развитие моторики, самостоятельность, социальные навыки, концентрация внимания и решение конфликтов.

В Государственном общеобязательном стандарте дошкольного воспитания и обучения, утвержденном приказом МП РК от 3 августа 2022 года № 348, применяются следующие термины и их определения: «… *4) целостное развитие ребенка* – физическое, психологическое, социальное, эмоциональное здоровье и безопасность ребенка, обеспечиваемые через создание условий для двигательной активности, полезного и полноценного питания, доброжелательных отношений и организацию развивающей среды; *5) учебная программа* – программа, определяющая содержание и объем знаний, умений, навыков и компетенций, подлежащих освоению» [1, с. 2].

В Типовых учебных планах дошкольного воспитания и обучения, утвержденных приказом МОН РК от 20 декабря 2012 года № 557 есть указание на то, что «… организованная деятельность – интегрированное занятие, организованное педагогом в течение дня в игровой форме через разные виды детской деятельности (игровая, двигательная, познавательная, творческая, исследовательская, трудовая, самостоятельная)…» [2, с. 4] для реализации содержания Типовой учебной программы дошкольного воспитания и обучения, утвержденной приказом исполняющего обязанности Министра образования и науки Республики Казахстан от 12 августа 2016 года № 499 [3].

В настоящее время в системе образования Республики Казахстан отмечается объективная потребность усиления внимания государства и общества к дошкольному образованию. Качество дошкольного образования в немалой степени определяет то, каким будет качество последующих уровней системы образования Казахстана.

Предполагается, что рекомендации будут полезными для педагогов, психологов, родителей и других заинтересованных лиц, которые стремятся

обеспечить готовность ребенка к школе и успешную адаптацию в новой учебной среде.

ВВЕДЕНИЕ

Первые годы жизни ребенка являются периодом, когда его развитие происходит с невероятной скоростью. И вот наступает момент, когда ваш малыш готов начать свой путь в мире образования – поступить в школу.

Готовность к школе – это не только вопрос знаний и умений, но и физической, эмоциональной и социальной подготовки ребенка. Как родитель, вы играете важную роль в этом процессе, и мы с радостью предлагаем вам ряд рекомендаций, которые помогут вам подготовить вашего ребенка к школьной жизни.

От развития социальных навыков и самостоятельности до поддержки эмоционального благополучия и активного образа жизни, эти рекомендации помогут вам создать оптимальные условия для готовности ребенка к школе. Вы сможете поддерживать его интересы, развивать навыки и обеспечивать положительную адаптацию в новой среде обучения.

Целью Типовой учебной программы дошкольного воспитания и обучения, утвержденной приказом исполняющего обязанности Министра образования и науки Республики Казахстан от 12 августа 2016 года № 499 является «целостное развитие и раскрытие потенциала каждого ребенка на основе общечеловеческих и национальных ценностей с учетом его интересов, особенностей и потребностей» [3, с. 2].

Также в программе расписаны конкретные задачи, а именно: «создание благоприятных безопасных образовательных условий для … обучения детей дошкольного возраста, создание развивающей предметно-пространственной среды, специальной среды, ориентированных на поддержку индивидуальности и субъектности ребенка, формирование умений и навыков в соответствии с их возрастными особенностями, … объединение усилий семьи и дошкольной организации для развития и воспитания детей, создание равных стартовых возможностей для … готовности ребенка к обучению в школе» [3, с. 3].

Цель: оказание методической помощи родителям детей дошкольного возраста при поступлении в школу.

Задачи: определить факторы, влияющие на готовность ребенка к школе и сформировать практические рекомендации для эффективной подготовки ребенка к школе.

Готовность ребенка к школе определяется уровнями физического, психического, социального и эмоционально-интеллектуального развития [4], которые помогут ему в успешном освоении школьной образовательной программы без вреда для здоровья. Будучи активными участниками этого процесса, родители смогут создать благоприятную образовательную среду и обеспечить ребенку максимальную поддержку в его первом важном этапе обучения. Поступление в школу – это одно из самих важных событий в

жизни ребенка. Ведь в жизни малыша произойдет много изменений: появятся новые знакомства, новые взаимоотношения, новые обязанности [5]. И к этому этапу он должен быть достаточно подготовлен.

ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА ГОТОВНОСТЬ РЕБЕНКА К ШКОЛЕ

Подготовка к школе – процесс многоплановый. И начинать готовиться с ребенком следует не только непосредственно перед поступлением в школу, а с младшего дошкольного возраста. И не только в процессе организованной учебной деятельности, но и в самостоятельной деятельности: играх, в труде, общении со взрослыми и сверстниками. В целом понятие «готовности ребенка к школе» рассматривается как комплексное и многогранное, которое охватывает все сферы жизни и деятельности будущего первоклассника, которое необходимо сразу разделить понятия *педагогической и психологической.*

Под *педагогической готовностью*, как правило, подразумевается умение читать, считать и писать. Однако само по себе наличие только этих умений и навыков не является гарантом того, что ребенок будет учиться успешно. *Психологическая готовность* к школе включает следующие *компоненты*: физиологическая готовность, познавательная (интеллектуальная) готовность, эмоционально-волевая готовность, социальная готовность и мотивационная готовность. Важной особенностью психического развития старшего дошкольника является открытость и готовность к усвоению нравственных норм и правил поведения и готовность к овладению целями и способами систематического обучения [5].

Готовность ребенка к школе зависит от множества факторов, которые оказывают влияние на его умственное, эмоциональное и социальное развитие [4].

Основные факторы, влияющие на готовность ребенка к школе:

- физическое развитие;
- когнитивное развитие;
- социально-эмоциональное развитие;
- самостоятельность;
- поддержка родителей;
- качество детского дошкольного образования;
- индивидуальные особенности ребенка [6].

Понимание и учет этих факторов позволяют родителям и педагогам эффективно подготовить ребенка к школе (Таблица 1).

Таблица 1 – Факторы, влияющие на готовность ребенка к школе

№	*Факторы*	*Характеристика*

1	Физическое развитие	– развитие мелкой и крупной моторики; – координация движений; – здоровое состояние ребенка; – способность справляться с физическими требованиями школьной среды (длительное сидение, бег, прыжки и выполнение мелких действий).
2	Когнитивное развитие	– развитие когнитивных навыков (внимание, память, мышление, языковые навыки и предматематические навыки); – способность сосредоточиться, понимать инструкции, решать проблемы и иметь базовые знания и навыки, необходимые для учебного процесса.
3	Социально-эмоциональное развитие	– умение общаться с другими детьми и взрослыми; – управлять своими эмоциями; – решать конфликты; – справляться с изменениями и стрессовыми ситуациями; – способность адаптироваться к новой социальной среде; – эмоциональная готовность к разделению внимания и сотрудничеству с другими.
4	Самостоятельность	– способность выполнять базовые самообслуживающие навыки (одевание, раздевание, использование туалета и поддержание гигиены); – умение быть самостоятельным в повседневных задачах.
5	Поддержка родителей	– подходящая образовательная среда дома; – поддержка и стимулирование интереса ребенка к обучению; – регулярное чтение с ребенком; – регулярные игры; – посещение музеев и библиотек; – обсуждение учебных тем; – поддержка академического прогресса.
6	Качество детского дошкольного образования	– участие ребенка в дошкольной программе; – участие ребенка в предшкольном образовании.
7	Индивидуальные особенности ребенка	– учет уникальности ребенка и его развития в различных темпах и направлениях; – предоставление ребенку поддержки и ресурсов, необходимых для его успешной адаптации к школе.

Таким образом, готовность к школе включает в себя разные компоненты (физиологические, познавательные, эмоционально-волевые, социальные, мотивационные) и тесно связанные с ними определенные факторы, наличие которых может говорить о том, что ребенок готов к школьному обучению.

РЕКОМЕНДАЦИИ РОДИТЕЛЯМ ПО ПОДГОТОВКЕ РЕБЕНКА К ШКОЛЕ

Успешное решение задач подготовки ребенка к школе возможно только при условии взаимодействия семьи и педагогов. Сотрудничество семьи и школы становится все более актуальным и востребованным. Актуальны и эффективны сотрудничество родителей с педагогами и участие в ориентационных программах, которые помогают родителям лучше понять ожидания школы. Рекомендации родителям по эффективной подготовке ребенка к школе приведены в Таблице 2.

Таблица 2 – Памятка для родителей по подготовке ребенка к школе

№	*Рекомендации*	*Характеристика*	*Значение*
1	Содействуйте развитию речи и языковых навыков	***Читайте ребенку книги. Рассказывайте истории. Обсуждайте происходящее вокруг. Поощряйте ребенка говорить и задавать вопросы.***	Развитие языковых навыков играет важную роль в понимании инструкций и общении с учителями и сверстниками.
2	Развивайте навыки самостоятельности	***Учите ребенка одеваться / раздеваться. Учите придерживаться расписания. Учите поддерживать гигиену.***	Эти навыки помогут ему быть независимым в школьной среде.
3	Поощряйте игровую деятельность	***Обеспечьте ребенку время для свободной игры. Предоставьте возможность для игры с другими детьми.***	Игры, которые развивают воображение, креативность, логическое мышление и моторику, способствуют развитию когнитивных и физических навыков ребенка.
4	Устанавливайте режим дня	***Создайте расписание, включающее время для сна, еды, игры и учебы.***	Регулярные режимы помогают ребенку ориентироваться во времени и развивают у него организационные навыки.
5	Развивайте социальные навыки	***Поощряйте ребенка взаимодействовать с другими детьми и взрослыми. Организуйте посещение других детских групп (по***	Ребенок должен научиться делиться, слушать других, решать конфликты и сотрудничать.

		договоренности), чтобы ребенок мог взаимодействовать с другими детьми.	
6	Поддерживайте любопытство и интересы ребенка	***Предоставьте ребенку доступ к книгам, игрушкам, материалам для творчества.***	Внимание на то, что интересует вашего ребенка, и поощрение исследовать и узнавать новое будут стимулировать любознательность и увлечения.
7	Сотрудничайте с педагогами	***Установите контакт с учителями.*** ***Установите контакт с другими работниками школы.***	Полная информация о программе обучения и ожиданиях относительно готовности ребенка к школе помогут вам лучше понять, что ожидается от вашего ребенка.
8	Упражняйтесь в навыках концентрации и внимания	***Постепенно увеличивайте время, которое ребенок может уделять одной задаче или игре без отвлечений.***	Это поможет развивать способность сосредотачиваться на задачах и следовать инструкциям, что будет полезно в учебной среде.
9	Посещайте места, связанные со школой	***Посетите школу перед ее началом.*** ***Сходите в библиотеку, музеи и другие образовательные учреждения.***	Это поможет привыкнуть к новой обстановке и понять, что школа – это место, где он будет учиться и расти.
10	Будьте поддерживающими и эмоционально доступными	***Будьте открыты к обсуждению чувств, опасений, радостей ребенка.*** ***Оказывайте поддержку.*** ***Поощряйте инициативы.***	Поддержка и внимание родителей являются ключевыми факторами для успешной адаптации ребенка к школе.
11	Не забывайте об игре и отдыхе	***Предоставьте свободное время для хобби, физической активности и отдыха.***	Ребенку необходимо время для игры, отдыха и релаксации чтобы он мог поддерживать эмоциональное и физическое благополучие.
12	Помните, что каждый ребенок уникален	***Учитывайте потребности вашего ребенка.*** ***Не сравнивайте его с другими детьми.***	Каждый ребенок развивается в своем темпе.

Также для диагностики мотивации родители будущего первоклассника могут использовать классические методики А.Л. Венгера [7], указанные в таблице 3.

Таблица 3 – Методики А.Л. Венгера [7] по диагностике готовности к школе

Методика 1			*Методика 2*		
Характеристика	Тестовые вопросы	*Оценивание*	*Характеристика*	*Тестовые вопросы*	*Оценивание*
По данной методике ребенок считается полностью психологически готовым к школе в том случае, когда правильно отвечает на все вопросы, то есть получает в итоге 10 баллов. Ребенку можно задавать дополнительные вопросы, но не подсказывать ответ.	1. Как тебя зовут? 2. Как зовут твоих родителей? 3. Сколько тебе лет? 4. Как называется город, в котором ты живешь? 5. Как называется улица, на которой ты живешь? 6. Назови номер своего дома и номер квартиры.	За каждый правильный ответ ребенок получает 1 балл. Максимальное количество баллов – 10. На каждый ответ ребенку дается 30 секунд. Отсутствие ответа расценивается как ошибка и в этом случае ребенок получает	По данной методике определяется готовность или неготовность ребенка к обучению в школе. Если дошкольник умеет взаимодействовать с другими людьми, если с его познавательными процессами все в порядке – нельзя делать окончательный вывод о том, что к школе он готов	1. Ты хочешь пойти в школу? 2. Зачем нужно учиться в школе? 3. Чем обычно занимаются в школе? 4. Что такое уроки? 5. Чем занимаются на уроках? 6. Как себя нужно вести на уроках? 7. Что такое	Ответ будет считаться правильным, если он точно и полно соответствует смыслу заданного вопроса. Можно задавать дополнительные наводящие вопросы. Обязательно следует убедиться, что вопрос ребенок понимает правильно. Ребенок будет считаться

	7. Каких ты знаешь животных? Назови диких и домашних животных. 8. В какое время года появляются листья на деревьях? В какое время года они опадают? 9. Как называется то время суток, когда ты просыпаешься, обедаешь, готовишься спать? 10. Какими ты пользуешься столовыми приборами? Какими предметами одежды пользуешься?	0 баллов.	полностью. Если желание учиться у ребенка отсутствует, его, конечно, можно принять в школу, но родителям надо приложить усилия для того, чтобы интерес к обучению проявился в течение первых нескольких месяцев.	домашнее задание? 8. Зачем его нужно выполнять? 9. Когда ты придешь из школы домой, чем ты будешь заниматься? 10. Когда ты начнешь учиться в школе, что в твоей жизни появится нового?	готовым к обучению в школе, если ответит на большинство заданных вопросов

Таким образом, основные усилия родителей и педагогов должны быть направлены на формирование у детей мотивации к обучению в школе, умения действовать как самостоятельно, так и сообща с другими, развитие любознательности и творческой активности.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В настоящее время проблема предшкольной подготовки является особенно актуальной в связи с тем, что отражает современные тенденции развития образования в нашей стране по реализации задачи охвата всех детей предшкольным образованием.

Как первоначальная ступень системы образования, предшкольная подготовка обеспечивает преемственность и непрерывность дошкольного образования с начальной школой и направлена на выравнивание стартовых возможностей детей, обеспечивая им доступ к получению качественного образования.

Существенную роль в подготовке ребенка к школе играют правильно сформированная мотивация, здоровое состояние ребенка; способность справляться с физическими требованиями школьной среды (длительное сидение, бег, прыжки и выполнение мелких действий); развитие когнитивных навыков (внимание, память, мышление, языковые навыки и предматематические навыки); способность сосредоточиться, понимать инструкции, решать проблемы и иметь базовые знания и навыки, необходимые для учебного процесса; способность адаптироваться к новой социальной среде; эмоциональная готовность к разделению внимания и сотрудничеству с другими; поддержка и стимулирование интереса ребенка к обучению предоставление ребенку поддержки и ресурсов, необходимых для его успешной адаптации к школе.

Создание Рекомендаций для родителей «Готовность ребенка к школе» в условиях дошкольных организаций обусловлено наличием множества аспектов готовности ребенка к школе, включая физическую, эмоциональную, социальную и когнитивную подготовку, а также таких важных факторов, как развитие моторики, самостоятельность, социальные навыки, концентрация внимания и решение конфликтов.

В рамках данных Рекомендаций даны практические выводы по оказанию методической помощи родителям детей дошкольного возраста при поступлении в школу, определены факторы, влияющие на готовность ребенка к школе и сформированы практические рекомендации для эффективной подготовки ребенка к школе.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Государственный общеобязательный стандарт дошкольного воспитания и обучения: Приказ МП РК от 3 августа 2022 года № 348. – https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200029031

2. Типовые учебные планы дошкольного воспитания и обучения: приказ МОН РК от 20 декабря 2012 года № 557. – https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1200008275

3. Типовая учебная программа дошкольного воспитания и обучения: приказ МОН РК от 12 августа 2016 года № 449. – https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1600014235#z4

4. Жиенбаева С.Н., Исаева Ж.К., Адамова М.Е. Социально-эмоциональное дошкольное воспитание и интеллектуальное развитие ребенка // Обществознание и социальная психология. – 2023. – № 5 (49). – С. 806-810. – https://drive.google.com/file/d/1q4P6Kmg9Opx_xtCfjZ97lQ79A_rZ40nR/view?usp=share_link

5. Методические рекомендации по определению уровня готовности детей к школе. Нур-Султан: РЦ «Дошкольное детство», 2020. – 50 с.

6. Blair C., Raver C.C. School Readiness and Self-Regulation: A Developmental Psychobiological Approach // Annual Review of Psychology. – 2015. – V. 66/ – P. 711-731. – https://www.researchgate.net/publication/264987115_School_Readiness_and_Self-Regulation_A_Developmental_Psychobiological_Approach

7. Венгер Л.А. Физиологическая готовность к школе. – 2016. – https://dogmon.org/l-a-venger-fiziologicheskaya-gotovnoste-k-shkole.html

СОДЕРЖАНИЕ

1. Пояснительная записка 15

2. Введение 16

3. Факторы, влияющие на готовность ребенка к школе 17

4. Рекомендации родителям по подготовке ребенка к школе 19

5. Заключение 23

6. Список использованных источников 24